Ηδονιζόταν όταν ήταν μόνος. Γι' αυτό και ξέκλεβε ώρες για να πεταχτεί ως τη θάλασσα. Αποζητούσε τη μοναξιά. Γι' αυτό και ποτέ δεν είχε φίλους. Του άρεσε να διοικεί μόνος. Γι' αυτό και κατάργησε το κοινοβούλιο. Έλεγε πως του αρκούσε η εσωτερική αντιπολίτευση που υπήρχε μέσα του. Επόμενο ήταν, στο τέλος, να μείνει μόνος. Ως τότε όμως, έγλειψε μέχρι το κόκαλο την εξουσία την οποία κατείχε επί 23 συναπτά χρόνια. Ο Μπενίτο Μουσολίνι ήταν ο μακροβιότερος δικτάτορας της εποχής του.

Γεννήθηκε στις 29 Ιουλίου 1883 από πατέρα σοσιαλιστή σιδηρουργό και μητέρα δασκάλα. Όταν ήρθε η ώρα να πάει φαντάρος, το έσκασε στην Ελβετία (1902), όπου γνώρισε και συναναστράφηκε γνωστά ονόματα του σοσιαλισμού. Με την παραχώρηση αμνηστίας στους λιποτάκτες, γύρισε στην Ιταλία φανατικός σοσιαλιστής, αντιμιλιταριστής και αγωνιστής. Τα πύρινα αντιπολεμικά του άρθρα τον έκαναν δημοφιλή. Ανέβηκε στην ιεραρχία του σοσιαλιστικού κόμματος που του ανέθεσε τη διεύθυνση της εφημερίδας «Αβάντι» («Εμπρός»).

Όταν ξεκίνησε ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος, η Ιταλία ήταν ουδέτερη κι οι σοσιαλιστές μεγάλη δύναμη. Όμως, ο Μουσολίνι άρχισε να μεταστρέφεται. Κάποια εφημερίδα τον κατηγόρησε ότι θα έπαυε να είναι αντιμιλιταριστής, αν η Ιταλία πολεμούσε στο πλευρό της Αντάντ. Η ηγεσία των σοσιαλιστών τον κάλεσε να δώσει εξηγήσεις. Αντί γι' αυτό, ο Μουσολίνι δημοσίευσε στην «Αβάντι» κύριο άρθρο με τίτλο «Η ένοπλη ουδετερότητα». Ήταν φανερό πως είχε διαποτιστεί με εθνικιστικές ιδέες, ξένες προς την τότε, σοσιαλιστική ιδεολογία. Απολύθηκε από την εφημερίδα και διαγράφηκε από το κόμμα. Ελάχιστα ενοχλήθηκε.

Μέσα Νοεμβρίου του 1914, βρέθηκε διευθυντής μιας καινούριας εφημερίδας που εκδόθηκε με αγγλογαλλικά κεφάλαια: Ήταν ο «Λαός της Ιταλίας» που προπαγάνδιζε ανοιχτά την ιδέα να βγει στον πόλεμο η Ιταλία, στο πλευρό της Αντάντ.

Στις 23 Μαρτίου του 1915, η Ιταλία εκδηλώθηκε υπέρ της Αντάντ κι ο Μουσολίνι πήγε δεκανέας στο μέτωπο, όπου (το 1917) τραυματίστηκε. Γύρισε οπαδός της μοναρχίας. Με χρήματα βιομηχάνων και τραπεζιτών, ίδρυσε στις 29 Μαρτίου του 1919 την οργάνωση Φάσιο (από τη λατινική λέξη fasces, που σημαίνει δέσμη ραβδιών, σύμβολο της τιμωρού εξουσίας στην αρχαία Ρώμη). Στις 29 Αυγούστου του 1919, η Φάσιο ανακοίνωσε το πρόγραμμά της: Θα θέσπιζε τη συμμετοχή των εργατών στη διοίκηση των επιχειρήσεων και θα φορολογούσε βαριά τους εκπροσώπους του κεφαλαίου. Ελάχιστοι τον πίστεψαν και στις εκλογές του Νοεμβρίου (1919) το κόμμα με δυσκολία μάζεψε το 1,5% των ψήφων.

Ξεκίνησε άγρια πολεμική κατά των σοσιαλιστών και το 1921 έβγαλε 36 βουλευτές. Ήταν λίγοι για να του επιτρέψουν να σχηματίσει κυβέρνηση αλλά αρκετοί για να διακηρύξει (τον Δεκέμβριο του 1921) πως θα καταλάβει την εξουσία. Τον Ιούλιο του 1922, νέες εκλογές έφεραν νέα ήττα στη Φάσιο. Ούτε τότε πτοήθηκε ο Μουσολίνι. Τα οικονομικά της Ιταλίας δεν ήταν καλύτερα από των άλλων ευρωπαϊκών κρατών, μετά τον πόλεμο. Την 1η Αυγούστου, γενική απεργία παρέλυσε τα πάντα στη χώρα. Τα μέλη της Φασιο ανέλαβαν δράση. Ναι μεν ο αρχηγός τους ήταν υπέρ της συμμετοχής των εργατών στη διοίκηση αλλά αυτός δεν ήταν λόγος να τους επιτρέπει να μη δουλεύουν:

Σαράντα χιλιάδες μελανοχίτωνες φασίστες έπεσαν πάνω στους απεργούς και τους τσάκισαν. Οι απεργίες έσπασαν. Ο Μουσολίνι έγινε με μιας ο άνθρωπος της άρχουσας τάξης. Στις 24 Οκτωβρίου, σχημάτισε μια τετρανδρία με τον ίδιον επικεφαλής, δήλωσε υποταγή και σεβασμό στο βασιλιά και κήρυξε αμείλικτο πόλεμο στους κομμουνιστές. Στις 29 Οκτωβρίου του 1922, ξεκίνησε από τη Νάπολη την «πορεία προς τη Ρώμη», επικεφαλής των 40.000 μελανοχιτώνων του, ενώ ο από το 1900 βασιλιάς Βίκτωρ Εμμανουήλ Γ' (1869 - 1947) του ανέθετε την εντολή να σχηματίσει κυβέρνηση.

Στις 30 του μήνα, ήταν στη Ρώμη και καταργούσε τη νόμιμη κυβέρνηση. Την 1η Νοεμβρίου, ορκιζόταν πρωθυπουργός. Ο σοσιαλιστής Τζιάκομο Ματεότι τον πολέμησε με δυναμισμό. Οι φασίστες τον δολοφόνησαν στις 10 Ιουνίου του 1924. Στα 1925, ο Μουσολίνι έκλεισε το κοινοβούλιο, διέλυσε τα κόμματα, κατάργησε τις λαϊκές ελευθερίες κι επέβαλε το φασιστικό του κράτος.

Η συνέντευξη που ακολουθεί δόθηκε τον Απρίλιο του 1932 στον Γερμανό συγγραφέα και δημοσιογράφο, Εμίλ Λούντβιχ (1881 - 1948) και δημοσιεύτηκε ένα χρόνο αργότερα. Ήταν η χρονιά (1933) που ο Μουσολίνι δημιούργησε το αποτυχημένο συντεχνιακό σύστημα και στράφηκε στους κατακτητικούς πολέμους, οι οποίοι οδήγησαν την Ιταλία σε νέα καταστροφή.

Ο Λούντβιχ λεγόταν Κον αλλά άλλαξε το επίθετό του για να αποφύγει τις διώξεις εξαιτίας της εβραϊκής καταγωγής του. Κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο δούλεψε ως ανταποκριτής σε συμμαχικές χώρες. Αν και δεν ήταν σοσιαλιστής, ο Λούντβιχ ήταν οπαδός της Δημοκρατίας

της Βαϊμάρης. Μετά την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία, εγκαταστάθηκε στην Ελβετία και απέκτησε ελβετική υπηκοότητα. Πολλά έργα του μεταφράστηκαν στην ελληνική γλώσσα, ενώ ο ίδιος θεωρήθηκε ως ο καλύτερος εκπρόσωπος της μυθιστορηματικής βιογραφίας που τότε πρωτοεμφανιζόταν.

- Ας μιλήσουμε για το Ναπολέοντα. Τον θεωρείτε πρότυπο ή παράδειγμα προς αποφυγή;

«Ποτέ δεν τον θεώρησα πρότυπο: Εκείνος έθεσε τέρμα σε μια επανάσταση. Εγώ ξεκίνησα μια επανάσταση. Η ιστορία της ζωής του με έκανε να συνειδητοποιήσω σφάλματα που δεν είναι διόλου εύκολο να αποφύγουμε: νεποτισμός, σύγκρουση με την εκκλησία, άγνοια περί τα οικονομικά. Ο Ναπολέοντας έπεσε από τις αντιφάσεις του δικού του χαρακτήρα. Τελικά, αυτές είναι που οδηγούν στην πτώση κάθε ανθρώπου. Ήθελε να φορέσει το αυτοκρατορικό στέμμα και να ιδρύσει μια νέα δυναστεία. Η παρακμή του άρχισε με τη δημιουργία της αυτοκρατορίας. Το στέμμα τον εγκλώβισε σε αλλεπάλληλους πολέμους».

- Μπορεί να υπάρχει ιμπεριαλισμός χωρίς imperium (αυτοκρατορία);

«Υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί τύποι ιμπεριαλισμού. Στην πραγματικότητα, δεν χρειάζονται καθόλου τα αυτοκρατορικά δικαιώματα, είναι επικίνδυνα. Όσο περισσότερο απλωμένη είναι μια αυτοκρατορία, τόσο απομυζάται η ενέργειά της. Αλλά ο ιμπεριαλισμός είναι μια από τις στοιχειώδεις τάσεις της ανθρώπινης φύσης, έκφραση της βούλησης για εξουσία. Κάθε ζωντανός άνθρωπος είναι ιμπεριαλιστής. Όμως, καθώς οι αυτοκρατορίες είναι πάντοτε δημιουργήματα εξαιρετικών ανθρώπων, φέρουν στα σπλάχνα της τους σπόρους της ίδιας τους παρακμής. Το εξαιρετικό περιέχει εφήμερα στοιχεία».

- Όταν είσαστε νεαρός στρατηγός, είπατε πως ένας κενός θρόνος σας προκαλούσε να τον καταλάβετε...

«Από την εποχή του Ναπολέοντα, οι θρόνοι είναι πολύ λιγότερο επιθυμητοί από όσο πριν».

- Ναι, σήμερα πολλοί προτιμούν τη δικτατορία. Υπάρχει κάποιο ιστορικό προηγούμενο ενός σφετεριστή που να αγαπήθηκε;

«Ίσως ο Ιούλιος Καίσαρας. Η δολοφονία του ήταν μεγάλο πλήγμα για την ανθρωπότητα. Λατρεύω τον Καίσαρα. Ήταν μοναδικός, γιατί συνδύαζε τη βούληση του πολεμιστή με την ευφυΐα ενός σοφού. Κατά βάθος ήταν φιλόσοφος».

- Μπορεί λοιπόν ένας δικτάτορας να είναι αγαπητός;

«Ναι. Εφόσον οι μάζες τον φοβούνται συγχρόνως. Τα πλήθη λατρεύουν τους ισχυρούς άνδρες. Τα πλήθη είναι σα τις γυναίκες».

- Κάποτε γράψατε: «Είμαστε ισχυροί γιατί δεν έχουμε φίλους».

«Δεν μπορώ να έχω κανένα φίλο. Δεν έχω φίλους. Κατ' αρχάς, λόγω της ιδιοσυγκρασίας μου, του τρόπου με τον οποίο βλέπω τους ανθρώπους. Γι' αυτό και αποφεύγω τόσο τις οικειότητες όσο και τις συζητήσεις».

- Πότε νιώσατε πιο μόνος; Στα νιάτα σας, όταν φαινομενικά είχατε μια στενή σχέση με τους κομματικούς σας συντρόφους, ή σήμερα;

«Σήμερα. Αλλά ακόμη και στα νιάτα μου κανένας δεν είχε επιρροή πάνω μου. Κατά βάση, πάντοτε υπήρξα μόνος. Άλλωστε, αν και σήμερα δεν είμαι φυλακή, είμαι πιο φυλακισμένος παρά ποτέ. Μη νομίσετε ότι μου αρέσει να παραπονούμαι για τη μοίρα μου. Κι όμως, είναι αλήθεια όσα σας είπα προηγουμένως. Η επαφή με τη συνηθισμένη ζωή, μια ελεύθερη ύπαρξη ανάμεσα στον κόσμο. Για μένα όλα αυτά, λόγω της θέσης μου, είναι απαγορευμένα».

- Αν η μοναξιά σας ευχαριστεί, πώς ανέχεστε το πλήθος που είστε υποχρεωμένος να βλέπετε καθημερινά;

«Απλώς τους ακούω. Δεν τους επιτρέπω να έρθουν σε επαφή με τον εσωτερικό μου κόσμο. Δε με συγκινούν παρά αυτό το τραπέζι και τα χαρτιά που βρίσκονται πάνω του. Μέσα σ' όλα αυτά, διατηρώ ανέπαφη τη μοναξιά μου».

- Δε φοβάστε μήπως έτσι τρελαθείτε; Ακόμη κι ο Καίσαρας έπαιρνε μαζί του έναν σκλάβο ώστε όσο απολάμβανε τις νίκες του στο φόρουμ, να του θυμίζει πόσο τρωτός ήταν.

«Βεβαίως και θυμάμαι. Ο σκλάβος έπρεπε να του υπενθυμίζει ότι ήταν ένας απλός άνθρωπος κι όχι Θεός. Εγώ τουλάχιστον ποτέ δεν είχα την παραμικρή κλίση στο να θεωρήσω τον εαυτό μου θεό. Αντίθετα πάντα είχα βαθιά συνείδηση ότι είμαι θνητός, ένας άνθρωπος με αδυναμίες και πάθη».

Μίλησε έντονα, μπορεί και συγκινημένος. Κι έπειτα συνέχισε πιο ήρεμα:

«Συνεχώς υπαινίσσεστε τον κίνδυνο από την έλλειψη αντιπολίτευσης. Αυτός ο κίνδυνος θα ήταν υπαρκτός αν ζούσαμε σε ήρεμους καιρούς. Αλλά σήμερα, η αντιπολίτευση εκπροσωπεί τα προβλήματα που χρόνια τώρα ζητούν λύση. Κι αυτό είναι αρκετό για να αποτρέψει κάθε κυβερνήτη από το να επαναπαύεται στις δάφνες του. Επιπλέον, εγώ δημιουργώ μια εσωτερική αντιπολίτευση μέσα μου!».

- Σαν να ακούω το λόρδο Βύρωνα.

«Διαβάζω Βύρωνα, τόσο συχνά όσο και Λεοπάρντι. Κι όταν κουράζομαι από τους ανθρώπους, πάω στη θάλασσα. Αν μπορούσα να κάνω ό,τι ήθελα, θα ήμουν πάντα στη θάλασσα. Όταν αυτό είναι αδύνατο, απομονώνομαι με ζώα. Η διανοητική τους ζωή προσεγγίζει εκείνη του ανθρώπου, αλλά ακόμη κι έτσι δε θέλουν τίποτε από αυτόν: άλογα, σκυλιά και οι αγαπημένοι μου, οι γάτοι. Ή παρατηρώ τα άγρια ζώα: Ενσαρκώνουν τις στοιχειώδεις δυνάμεις της φύσης».

- Πιστεύετε ότι ο χαρακτήρας σφυρηλατείται από τα χτυπήματα της μοίρας;

«Ό,τι είμαι, το οφείλω στις κρίσεις που χρειάστηκε να αντιμετωπίσω και στις δυσκολίες που αναγκάστηκα να ξεπεράσω. Και γι' αυτό πρέπει κανείς να τολμά στη ζωή του. Η ζωή έχει το τίμημά της. Δε μπορείς να ζεις χωρίς ρίσκο.

- Τι ρόλο παίζει στη ζωή σας η αναζήτηση της δόξας; Δεν είναι η δόξα μοναδικό κίνητρο των κυβερνητών και μοναδικό μέσο για να ξεγελάσεις το θάνατο;

«Δε συμφωνώ μαζί σας ότι το πάθος για δόξα είναι το ισχυρότερο κίνητρο. Σε ένα έχετε δίκιο: Είναι κατά κάποιο τρόπο μια παρηγοριά να νιώσεις ότι δεν πεθαίνεις τελείως. Το έργο μου ποτέ δεν καθοδηγήθηκε αποκλειστικά από την επιθυμία της δόξας. Η αθανασία είναι η σφραγίδα της δόξας. Αλλά αυτό θα έρθει αργότερα».

(Έθνος, 16.9.1997) (τελευταία επεξεργασία, 9.2.2009)